17. svibnja 2002. godine na ovim je stranicama, pored ostalih informacija, uvedena posebna rubrika kojom želimo ispitati mišljenje javnosti glede relevantnih pitanja i putem odgovora uputiti jasne signale onima na koje se odnose postavljeno pitanje. Kako smo zemlja koja se formira (ovim nije rečeno u kojem pravcu) to su mišljenja o pojedincima i političkim strankama dio sintetičkog odgovora na pitanja koja traže odgovore u svezi potrebnih vektorskih kretanja gledano očima ispitanika.

Drugi dio ankete precizira najvažnije probleme i ograničenja hrvatske privrede i njihovi odgovori su također znakoviti kada je riječ što se i kako čini, te kako građani gledaju na ponašanje vlasti glede postavljenih pitanja.

Anketa nije reprezentativna u smislu slučajnog uzorka. Radi se o ciljanom uzorku. Kako su ove stranice u prvom redu namjenjene poslovnim ljudima i profesionalnim ekonomistima ali i «glas naroda» usmjeren političarima to su i anketirani iz tih sredina. Ovo je, po mom mišljenju dobro jer pokazuje što struka i politika misle o postavljenim pitanjima, odnosno koja rješenja smatraju primjerenima. Slučajni uzorak bi dao vjerojatno nešto drugačiju sliku - manje dramatičnu (možda mi se samo čini). Kako bi se mogao primjerenije obrazložiti rezultat bilo bi dobro da neka od tiskovina ista pitanja postavi svojim čitaocima. Tako bi dobili primjereniji uzorak i vjerojatno bi potvrdio osnovne navode ali vektorska određenja, vjerojatno, ne bi bila tako očita. Ipak komparativna analiza bi dala relevantne nalaze.

Glasača je bilo manje od šestine posjetioca što pokazuje da čitaoci ovih stranica ne smatraju da postavljena pitanja i njihovi odgovori mogu imati značajnijeg udjela u orijentaciji vlasti. Kako je u lipnju glasovala gotovo petina posjetilaca to je, temeljem, jasnih događanja, u politici, dodatno smanjen interes korisnika ovih stranica. Drugim rječima, gledano na drugačiji način, broj posjetioca koji su odgovorili na anketu polako ali sigurno se utapa u sivilu i apatiji. Ipak broj odgovora veći od 2800 daje mogućnost stanovitog zaključivanja. Kako se radi o ciljanom uzorku to njegova interpretacija je i obojena autorovim pogledima. Zato molim čitaoca da bude kritičan.

Od ukupnog broja glasača 53% je glasovalo na političika pitanja, dok je preostalih 47% glasovalo na ekonomska pitanja. Kako je i u lipnju bio jednak odnos to je moguće zaključiti da nije došlo do promjene interes. Što više stiče se utisak «ništa se nije dogodilo jer se nema što dogoditi». Najveći broj odgovora je dano tećem (u lipnju prvom: Kojeg političara podržavate?) pitanju (Koja od parlamentarnih stranaka nije dosljedna u provedbi svog programa?) dok je najmanji broj odgovora dano na pitanje: Kojeg političara ne podržavate?. Raspon «varijacija» je grubo moguće odrediti kao: 1,3 : 1.

Krenimo sa komentarima po pojedinim pitanjima.

**Kojeg od političara podržavate?**

Gotovo 44% (u lipnju - 42%) odgovora nije usmjereno bilo kojem od vladajuće trojke. Ipak, nakon Tomčićevog uspješnog starta Mesić (35%) ga je sustigao i prestigao tako da ima više nego dvostruko više glasova od Tomčića (16%). Račan (5%) kao najmočniji čovjek u Hrvatskoj ima daleko najmanje glasova. Ovo valja identificirati da se daje ocjena politici vladajuće koalicije

i da predsjednik Račan svojim određenjima bitno smanjuje podršku javnosti. U svakom slučaju niti jedan od političara nije «prošao» jer navedene postotke valja uzeti s rezervom, budući je velik broj neopredjeljenih. Bilo bi interesantno vidjeti da li se radi o «propuštanju» još kojeg političara ili, drugim riječima postavlja se pitanje: da li je listu političara trebalo povečati?

**Kojeg od političara ne podržavate?**

Navedeno pitanje je u izravnoj vezi s prethodnim i stoga ga je moguće komentirati na istim temeljima. Ipak, za uočiti je da je daleko najveći broj glasova pripao Račanu (45%) čime se potvrđuje naša konstatacija iz prethodnog pitanja. Pridoda li se tome i kategorija «ostalo» tada 74% (u lipnju - 79%) odgovora je upućeno i Račanu. Dobro su prošli Mesić i Tomčić pri čemu je moguće razloge ovom naći u njihovom objektivnom položaju, dakle, vlasti koju ova dvojica imaju. U svakom slučaju Račan je dominantna ličnost koju javnost prepoznaje dajući mu negativnu ocjenu jer je negativna ocjena cjelokupnoj poltici.

**Koja od parlamentarnih stranaka dosljedno provodi svoj program?**

Odgovori na postavljeno pitanje iznenađuju samo na prvi pogled. Naime, iz ankete je vidljivo da političari - Tomčić, Račan - zapravo nemaju podršku što znači da i stranke kojima oni pripadaju dijele sudbinu svojih lidera. Interesantno je istaknuti «nacionalno» opredjeljenje birača. Iz pokazatelja je vidljivo da HSP (16%) i HSLS 13%) «drže» više od četvrtine biračkog tijela. IDS i DC (u lipnju – LS) nešto su bolje rangirani od ostalih. Kod IDS-a vjerojatno je riječ o regionalnim glasovima što je razumljivo dok je kod DC-a kritičnost njihoih čelnika rezultirala visokim četvrtim mjestom. Posebno je za istaći velik broj odgovora u kategoriji «ostalo» (30%) koji pokazuju da programi stranaka nisu transparentni, da ih one, uglavnom, same ignoriraju te da im je odnos programa i politike koja se provodi u diskoraku jer se sve donosi putem aranžmana s MMF-om i WB-om.

**Koja od parlamentarnih stranaka nije dosljedna u provedbi svog programa?**

Četvrto pitanje i odgovori pokazuju pravo stanje stvari. Gotovo 56% (u lipnju - 65%) glasova je dobio SDP što pokazuje nezadovoljstvo i diskorak između programa i politike koju vodi ova stranka. Ipak, valja ukazati na povećanje nezadovoljstva i prema drugim strankama koje postaju sve neuvjerljivije čime se umanjuje «krivnja» SDP-a. Ipak, ostale stranke su minorne čak kada je riječ o članicama Koalicije. Pridoda li se «popularnosti» SDP-a 16% (u lipnju - 18%) neopredjeljenih tada sika izgleda prilično sumorno. Ostaje komentar temeljem prethodno iznesenih stavova kada smo rekli da se politika uvozi a hrvatskim političarima ostaje da je provedu. Odnos rada i kapitala u ovoj je zemlji rješen u korist kapitala kao što će se vidjeti iz daljnje analize.

**Treba li Hrvatskoj nacionalna komercijalna banka?**

Što se dogodilo u bankarskom sistemu uglavnom je poznato. O tome sam pisao više puta. Moje zalaganje za nacionalnu komercijalnu banku bilo je podržavano od nevlasti ali vladajući to nisu htjeli čuti. Istina je poznata. Prethodna vlast je sve učinila da se destruira bankarski sistem. Niti danas koalicija neće ispitati što se to dogodilo u bankarskom sistemu Hrvatske. Naprosto nije

za vjerovati da ne postoje «viši ciljevi» jer kako «preći» tek tako preko iznosa od jednog proračuna koliko je utrošeno na sanaciju bankarskog sistema. Glasači očito imaju slične poglede na ovaj problem pa neću dužiti. Dovoljno je da ponovim da 93% ispitanika (ista proporcija je bila i u lipnju, misli da je Hrvatskoj potrebna nacionalna komercijalna banka. Dovoljno jasno da se stranke za nove izbore pripreme i ugrade ove nalaze u svoje programe.

**Kome prodati «Croatia osiguranje»?**

Na ovo pitanje nije potrebno odgovarati niti ga komentirati. Nacioanlna financijska industrija bitan je dio procesa reprodukcije. Tako su rekli ispitanici svojim glasanjem. Pridoda li se tome analiza prethodnog pitanja stvari su sasvim jasne: 92% anketiranih (jednako i u lipnju) želi vidjeti «Croatia osiguranje» u domaćim «rukama».

**Što donosi privatizacija?**

92% (u lipnju - 95%) anketiranih smatra da je privatizacija zapravo loša. Neopredjeljenih i onih koji misle pozitivno o provedenoj privatizaciji ima svega 8%. Ipak valja istaknuti da je preko pola odgovora ili 44% (u lipnju - 45%) odgovorilo sa «lošiju budućnost» na postavljeno pitanje. Ovim je dana dijagnoza ali i prognoza učinaka što ih je učinila privatizacija nacionalnog bogatstva. Više nego zabrinjavajuće. Što dalje? Umjesto da se traže izlazi redizajniranjem politike što znači novi pristup, problemi privatizacije postaju dio političke arene kako bi se zauzela bolja startna mjesta za predstojeću izbornu utrku. Ništa nije važno. Vlast je jedino važna.

**Perspektiva mene/moje djece/unučadi je:**

Perspektiva nam je loša. Tako je reklo 89% (jednako i u lipnju) ispitanika. Ovo je zapravo sintetički odgovor na cjelokupnu anketu. Dogođeno se neće ispraviti. Postavlja se pitanje koliko bi to koštalo. Zar ćemo opet otkupljivati jednom poklonjeno! Nitko ne želi mjenjati politiku i pokrenuti novu ekonomsku i razvojnu politiku. Socijalni problemi se gomilaju bez šanse da se rješavaju. Sve je puno apatije i birači će opet izostati kada se budu trebali izjašnjavati kome povjeriti povjerenje. Mali postotak glasača postaje bitan čimbenik i zato stranke s velikim članstvom pobjeđuju a ne programi. Uglavnom sve je to pokazala i ova anketa.

**Zaključak.** Anketa je pokazala da i čitaoce ovih stranica više zanimaju političari i politika nego krucijalna ekonomska pitanja. To pokazuje da se političkom sistemu daje prednost. To je i razumljivo jer je jasno da ne postoji politički dogovor kuda usmjeriti hrvatski brod. Tek je potom moguće jasnije precizirati strategije, taktike i operativne politike. Ipak dominacija nacionalnih stranaka pokazuje da se zbog utjecaja međunarodnih institucija građani okreću nacioanlnim programima jer im «vanjska pomoć» nije donijela ništa dobrog, bar za sada.

Što se tiče perspektive i bolje budućnosti toga u ovoj anketi definitivno nema. Rasprodaja banaka, obiteljskog srebra i namjeravana prodaja «Croatia osiguranja» pokazuju realna kretanja. Ove podatke nije moguće ublaživati niti dramatizirati nikakvim oratorskim sposobnostima. Oni su činjenica kao što je činjenica da nitko u ovoj zemlji o tim problemima ne progovara. To što nas ponekad drugi hvale to ne znači da radimo dobro. Prije bih tvrdio

suprotno. (U tom smislu valja interpretirati «preporuku» MMF-a – koji nas je tako često hvalio kako smo dobri - kako valja smanjiti deficit proračuna na 1,5% s postojhećeg nivoa deficita od 6,6%.) Pogledajte Sloveniju što je učinila jer nije tražila hvalu već je radila na svom programu i rezultati nisu izostali. Preuzme li «Triglav», a prema ponudi bi trebao, «Croatia osiguranje» tada će se i simbolički stvari postaviti sukladno naporeima ovih dviju zemalja koje su u tržišno gospodastvo krenule iz istog privrednog sistema.

**Guste Santini i suradnici**